

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

Cap. 1. Actione molli & curata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

D E
PRONVNTIATIONE.
LIBER NONVS.

*Actio cor-
poris elo-
quentia.*

N Eloquentiæ potissimum exercitatione conformari solet actio, cuius vis maxima est, & ad omne momentum persuasionis, efficacissima. Est enim corporis quædam eloquentia, qua fit, ut animus optimis sensibus affluens in corpus emanet, eique sui generosam speciem imprimat. Ut igitur lumen à sole, sic ab intima mète profuit actio, imò mens ipsa in actione se prodit, quasi in speculo, & per vultum, per oculos, per manus, per vocem, optimum eloquentiæ instrumentum, in exteriora sese diffundit: cumque ea quæ interiora sunt, minus pateant multitudinis ingenijs, quæ omnia ex oculis metiri solet: contra, quæ videntur, & audiuntur, vehementius animos per sensum transfusa percillant, euenit, ut qui actione floruerint oratores, omne (quod aiunt) punctum semper retulerint, nec immeritò eandem eloquentiæ primariam, & pene vnam virtutem agnouit Demosthenes.

*Actio vsu
potius di-
scitur,
quàm præ-
ceptis.*

Quamobrem, & ei qui seriò decus affectat eloquentiæ, diligenter conformanda est, & omni ex parte perpolianda, quamquam superuacaneum existimo, de ijs longam præceptorum seriem texere, quæ potius è naturæ cuiusq; affectione, viua voce, & continua exercitatione petenda sunt, quàm ex scriptorum monumentis expectanda: Qui enim hæc scrupulosus inquirunt ex libris, & exercitationi minimè insistant, idem mihi facere videntur, ac si quis, ut in strenuū militem euaderet, gladiatorum di-

ctata multa quam auidè colligeret, ludi verò gladiatorij aspectum, & rudes, & petitiones, & declinationes nunquam digladiando experiretur. Est autem cuiuslibet promptius actionis vitia, & deformitates notare, quàm quid optimum sit, in tanta corporum, & ingeniorum varietate definire.

De actione molli, & curata.

CAPVT I.

Familiarissimum est ijs, qui ex Rhetorum ludo, & præceptis adhuc calent iuuenilius, actionem nimis mollem, & curatam studiosè consecrari, qua plurimum sapè deperditur gravitatis.

Alius est Athleta in ludo, alius miles in acie, eum ad pompam, & delectationem referantur omnia, exilire solet liberius actionis quædam affectata iucunditas; At vbi seriò cum hoste conflegendum est, deflorescit hic ab arte numerosus lepos, & plus sapè naturæ, quàm præceptis tribuitur.

Non enim satis sani videntur, qui certantem hominem, & iam in sudata lorica deflagrantem, volunt minutulis quibusdam præceptis, & legibus illigare, qui Oratores, ad religiosam Phonsæorum obseruationem reuocant, abstinentiam ciborum variam præcipiunt, liquidorum etiam plasmarum forbitunculas præscribunt; gestum deinde formant, quasi ex pyxide ad choreas, non ad turbari sonitus, armorum-

*Actio sibi
la nimis
plurimè
delicata.*

*Actio mi-
tis cura-
ta non for-
solum, &
pulsuere
legitimi
certami-
nia.*

Simile de equis Sybaritarum.

morumque terrores educturi essent oratorem, His igitur saepe numero contingere solet, quod Sybaritarum equis ludionibus quidem illis, sed minime bellicosis: Quippe gens chorearum, ad insaniam vsque auida, etiam equos numerosè saltare docuerat, qui postquam ex saltationum umbraculis, in solem, & puluerem suat producti, Martis & tubarum ignari, nimis insulse compositis moribus lasciuientes, se, & totum exercitum perdidit: ita illi ab imis vnguiculis ad verticem vsq; venusti Rhetores, qui triumphat in lusionibus, in legitimis praelijs, si eandem teneant rationem, se, & causas in discrimen adducunt.

Itaque bene monet Quinailianus, actionem non esse delicias molliendam: alioqui nitida illa, & curata pronuntiatio insolitum laborem recusabit, ut afflueta gymnasijs, & oleo corporata, quilibet sint in suis certaminibus speciosa, atque robusta, si militare iter, faciesque, & vigilias imperes, deficient, & quærant victores suos, nudumque sudorem.

De actione rudi, & vasta.

CAPVT II.

Moderata actionis cultura.

Neque tamen cum mollis, & compta repudiatur actio, eò deueniendum est, ut cum ijs sentiamus, qui rudem illa, & qualem impetus cuiusq; animo tulit, actionem iudicant fortiozem, & solam viris dignam. Est enim profectò ab arte moderata quadam cultura capienda; Nam etsi præceptis istis in dicendo manifestè non utimur, tamen apparet, atque extat, vtrum aliquando dilicetimus.

Vt enim (quod ait M. Tullius) qui pala ludunt, non vtuntur in ipsa lusione artificio proprio palastræ: sed indicat ipse motus, didicerintne Palastram, an nesciant.

Sic in orationibus iudiciorum, concionum, Senatus, etiamsi non adhibentur gestus ex schola, facile est tamen intueti, vtrum is, qui dicat, liberaliter aliquando fuerit institutus.

Omnis quidem affectatio, ac nimis delicatus lepos inuisus est, & merito in serijs praesertim orationibus suspectus.

At ipse neglectus actionis incidit in aliud vitium rusticitatis, quæ merito placere nõ possit.

Itaque, ut qui formæ nimis student, elaborantque curiosius, delicate molitigi suspicionem non effugiunt: contra, qui omninò negligunt rigorem quandam animi, & duram speciem præferunt austeritatis.

Non dissimili ratione, quæ nimis excolitur actio, pueriles delicias sapit: quæ profus contemnitur, in agrestem duritiem transit, quæ auditores retinere non potest: tenendus est, ut in cæteris modus, & medium, in quo solet virtus consistere. Quamquam si in altero peccandum foret, facilius excusaretur simplex quadam rusticitas, quam putidiuscula vocis, gestus, & habitus affectatio. Quod Philostratus dilertè notauit in Philisco, qui ad eò Antonino Imperatori ob infractam molliem actionis displicuit, ut immunitate, qua cæteri penè omnes sophistæ gaudebāt, excideret, vbi inter cætera notat,

Philost. in vita Philisci sophista.

ἡ τὴν σκληρὰ ἀσχίμων ἔδοξε, ἡ τὴν φωνὴν μιχρόφωνον, ἡ τὴν γλωσσίδα ὑψηλὴν, καὶ βλάπτειν ἐνέασεν, καὶ μᾶλλον ἢ ἐκ τὰ νοσήματα. Veste, inquit, indecorus, voce penè effæminatus, lingua supinus, & alio quouis potius in dicendo, quam ad sensa respiciens visus est. Quæ ob rem Imperator in Philiscum conuersus, eius os continuò repressit, angustas interrogationes ingerens; ad quas, cum Philiscus minime responderet: τὸ μὲν ἄνδρα, inquit Antoninus, δέχομαι ἐν κόμῃ, τὸν δὲ ῥήτορα, ἢ ἡ γωνίαν, & cum sibi, ob sedem Athenis datam, immunitatem quoq; concessam dicitaret, respondit Imperator, se non διὰ μικρὰ καὶ ὀλίγα, να λογάρα, immunitatem concedere. Ita ille vitio prauæ actionis irrisus, & multatus est.

Actionis delicata rigida censura.

De actiuosa, & frigida.

CAPVT III.

Est plebeiorum fermè hominum sensus, ut nullam putent egregiam, nisi quæ potentem indignetur, actionem, in qua & rigidi vultus toruitas, & clamoræ fauces, & vox viulans, & pedis suppletiones, & brachiorum remigatio, & totius corporis dissoluta quadam, atque intemperans iactatio: quæ tamen agendi ratio, quam parum synceta sit, & prudens, declarant summorum Oratorum de pronuntiatione iudicia.

Actiuosa qualis sunt.